

s.remissvar@regeringskansliet.se,
s.sof@regeringskansliet.se
Diarienummer S2024/02055

Remissvar från Sveriges Stadsmissioner

11 mars 2025

Remissyttrande över remitterad Promemoria Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet Diarienummer S2024/02055

Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner samlar på nationell nivå den lokala Stadsmissionen i Göteborg, Kalmar, Skåne, Stockholm, Sörmland, Umeå, Uppsala, Västerås, Örebro och Östergötland och arbetar för människor som lever i utsatthet och utanförskap i Sverige sedan 1853. Tillsammans bedriver vi professionell social omsorg, utbildning och arbetsintegration på 40-talet orter runt om i Sverige och möter 5000 - 7000 människor dagligen.

Stadsmissionens vision är ett mänskligare samhälle, där alla har makt att forma sina egna liv och är delaktiga i samhället. Det sociala arbetet utgår utifrån en kristen värdegrund som värnar om alla människors lika värde och rättigheter oberoende av livssituation.

Sveriges Stadsmissioner skriver under på FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och verkar för alla människors rätt till bostad, sysselsättning och social trygghet.

Sveriges Stadsmissioners utgångspunkter för yttrandet

Stadsmissionens är en idéburen organisation som arbetar för att skapa ett mänskligare samhälle där alla har makt att forma sina egna liv och är delaktiga i samhället. Detta gör Stadsmissionen genom att arbeta med social omsorg, utbildning och arbetsintegration för att utsatta människorna åter ska bli delaktiga i samhället och kunna uppnå självförsörjning.

I sitt uppdrag utgår Stadsmissionen från FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och värnar om alla människors lika värde, oavsett livssituation, konventionen om barnets rättigheter och kvinnokonventionen.

.

Sammanfattning

En majoritet av landets kommuner utövar i dag någon form av krav på aktivitet enligt Socialtjänstlagen. Det är bra att kommunerna föreslår tillse meningsfulla aktiviteter. Sveriges Stadsmissioner avstyrker dock förslaget om att införa aktivitetskrav med heltidsomfattning, då det kommer att drabba människor som redan befinner sig i en mycket utsatt livssituation, eftersom förslaget inte tar hänsyn till människors faktiska arbetsförmåga. En individuell bedömning bör fortsätta att tillämpas där hänsyn tas till individens arbetsförmåga utifrån hennes hela livssituation.

Liksom Stockholms universitet konstaterar Sveriges Stadsmissioner att förslaget om aktivitetskrav i försörjningsstödet bygger på antaganden som inte har stöd i forskningen. Innan ett aktivitetskrav införs behöver orsakerna till minskningen av biståndsmottagandet utredas, för att säkerställa att tillgången till det yttersta skyddsnätet inte ytterligare försämras för människor som behöver det.

Sveriges Stadsmissioner saknar en genomgripande konsekvensanalys i förslaget gällande människor vars försörjningsstöd dras in med anledning av att aktivitetskravet inte uppfylls. Det saknas även ett barnrättsperspektiv och därmed belyses inte konsekvenserna för de fall där barn drabbas då vårdnadshavares försörjningsstöd dras in, vilket är allvarligt.

Sveriges Stadsmissioner avstyrker förslaget om att sätta ned eller dra bort försörjningsstöd om individen inte deltar i insatser enligt aktivitetskravet. Detta då försörjningsstödet är samhällets yttersta skyddsnät baserat på behov och inte ska villkoras utifrån individens beteende. Om förslaget genomförs anser Sveriges Stadsmissioner att överklagandemöjligheterna måste ses över för att den enskilde inte ska drabbas i oskälig utsträckning.

I det fall förslaget blir en reform, avstyrker Sveriges Stadsmissioner att insatserna begränsas till enbart kommunala förvaltningar. Civilsamhället bör involveras eftersom det här finns en nära relation till målgrupperna och därmed en djupare kunskap om deras specifika behov och förutsättningar. Detta gör att civilsamhället kan erbjuda individanpassade meningsfulla aktiviteter med effektiva stödåtgärder.

Om förslaget genomförs ser Sveriges Stadsmissioner ett behov av ett digitalt system för att säkerställa en effektiv och säker överföring av information. Om informationsöverföringen brister finns en risk att individen blir utan försörjningsstöd. Det finns också alltid en risk att för mycket information överförs, vilket kan innebära en kränkning av den personliga integriteten. Därför krävs en tydlig reglering av vilken typ av information som får delas.

Sveriges Stadsmissioner ser inte att utredningen har en korrekt bedömning gällande att det finns tillräcklig reglering och utvecklingsarbete för väl fungerande samverkan mellan socialtjänsten och Arbetsförmedlingen.

I det fall förslaget blir en reform, tillstyrker Sveriges Stadsmissioner förslaget om att inrätta en delegation för implementeringen av aktivitetskravet.

7.2 Det ska införas ett aktivitetskrav i socialtjänstlagen

Förslag: Det ska införas ett aktivitetskrav för rätt till försörjningsstöd och en skyldighet för kommuner att tillhandahålla aktiviteter.

Bestämmelserna om aktivitetskravet förs in i socialtjänstlagen (2001:453).

En majoritet av landets kommuner utövar i dag i praktiken någon form av krav på aktivitet och utgår då från SoL 4 kap §4, och det finns utrymme för socialtjänsten att göra individuella bedömningar. Genom arbetsintegration arbetar likaså Sveriges Stadsmissioner för att människor i utsatta livssituationer åter ska bli delaktiga i samhället och kunna uppnå självförsörjning.

Det är bra att kommunerna föreslås tillse meningsfulla aktiviteter i försök att påskynda vägen tillbaka till självförsörjning. Sveriges Stadsmissioner avstyrker dock förslaget om att införa ett aktivitetskrav på heltid för rätt till försörjningsstöd, eftersom det kommer att drabba människor i mycket utsatta livssituationer, som människor med sjukintyg som saknar sjukpenninggrundande inkomst. Dessa människor kommer att hamna i en ännu större ekonomisk utsatthet. En individuell bedömning borde fortsätta att tillämpas där hänsyn tas till individens faktiska förmåga utifrån hennes hela livssituation.

Att på detta sätt villkora det yttersta ekonomiska skyddsnätet för människor i stor utsatthet kommer att leda till en ökad utslagning i samhället. Tillsammans med Stockholms universitet ser vi att ekonomiskt bistånd utgör det yttersta ekonomiska skyddsnätet och behöver bygga på en avvägd bedömning av både incitament och det samhälleliga värdet av att säkerställa en skälig levnadsnivå hos befolkningen.

Liksom Stockholms universitet ser vi att förslaget bygger på antaganden som inte har stöd i forskningen. Exempelvis att incitamentsstrukturen för biståndsmottagare är otillräcklig och att individerna skulle komma närmare arbetsmarknaden genom denna reform. Förslaget om aktivitetskrav behöver också utgå från evidensbaserade metoder som skall användas av kommunerna. Detta saknas dock i förslaget.

Biståndsmottagandet i Sverige minskar sedan 2020. Det finns skäl att anta att detta delvis kan bero på brister i tillgänglighet, rättssäkerhet och kommunikation hos myndigheter samt ökade krav för att få försörjningsstöd.¹ Innan ett aktivitetskrav kan införas måste en grundlig utredning av orsakerna till minskningen göras för att säkerställa att eventuella reformer inte ytterligare försämrar tillgången till det yttersta skyddsnätet för de som behöver försörjningsstöd.

Sveriges Stadsmissioner påpekar att utredningen saknar en genomgripande konsekvensanalys gällande de människor vars försörjningsstöd dras in på grund av att de inte medverkar i aktiviteter. Likaså saknas barnrättsperspektivet och en grundlig analys gällande barn vars vårdnadshavares försörjningsstöd dras in.

¹ [Fattigdomsrapporten 2024](#) s.8-13

7.3 Socialnämndens ansvar för att det finns tillgång till insatser för vuxna med försörjningsstöd

Förslag: Socialnämnden ska ansvara för att det finns tillgång till kommunala insatser som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning för vuxna personer som får försörjningsstöd. Insatserna ska utgöras av

1. aktiviteter som syftar till att motivera individen eller öka hans eller hennes förmåga att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften,
2. aktiviteter som syftar till att öka individens språkliga förutsättningar att ta ett arbete, påbörja en utbildning eller delta i andra insatser som har dessa syften,
3. arbetsplatsförlagda aktiviteter inom en kommunal förvaltning, och
4. aktiviteter inriktade på jobbsökande. Insatserna ska vara utformade på ett sådant sätt att personer som deltar är oförhindrade att ta ett arbete och även i övrigt kan stå till arbetsmarknadens förfogande.

I det fall förslaget blir en reform, avstyrker Sveriges Stadsmissioner att insatserna begränsas till enbart kommunala förvaltningar. Vi uppmanar regeringen att inkludera civilsamhället som en central aktör i genomförandet av dessa insatser, vilket även bidrar till en stärkt social ekonomi i enlighet med EU:s direktiv.

Sveriges Stadsmissioner menar att civilsamhället bör involveras eftersom det finns en nära relation till målgrupperna och därmed en djupare kunskap om deras specifika behov och förutsättningar. Detta gör att civilsamhället kan erbjuda meningsfulla individanpassade aktiviteter med effektiva stödåtgärder.

7.4 Målgrupp och när kravet ska inträda

Förslag: Socialnämnden ska vara skyldig att kräva att en vuxen person som får försörjningsstöd sedan minst två månader deltar i kommunala insatser som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning. Socialnämnden ska få ställa sådant krav även innan personen har fått försörjningsstöd i två månader. Krav enligt första stycket ska inte få ställas på den som

1. redan har sysselsättning på heltid i form av arbete, studier eller statliga, kommunala eller regionala insatser,
2. har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–d §§ socialförsäkringsbalken,
3. har sjukersättning, i den del han eller hon har sjukersättning, eller
4. är föräldraledig med ett barn som inte har fyllt ett år.

Sveriges Stadsmissioner ställer sig frågande till att sjukskrivna med sjukintyg ska omfattas av förslaget, då de tillhör en utsatt grupp som inte har arbetsförmåga.

Socialtjänstens handläggare kommer också i och med detta ytterligare behöva kunna bedöma den enskilda individens förmåga.

Sveriges Stadsmissioner ser en stor risk att människor med ohälsa som redan befinner sig i stor utsatthet och inte står till arbetsmarknadens förfogande, kommer att drabbas negativt om aktivitetskravet införs enligt de nuvarande förslagen. Om aktivitetskravet sker på heltid och inte individanpassas, riskerar dessa människor att hamna i en ännu mer utsatt situation i och med att de avstår från att delta i aktiviteter och därmed förlorar sitt försörjningsstöd.

Sveriges Stadsmissioner påpekar att förslaget saknar barnrättsperspektiv, då de inte har en genomgripande konsekvensanalys om hur förslaget beaktar barns rättigheter och deras specifika behov. När fler avslagsgrunder införs, drabbar detta barnet och påverkar dess välbefinnande.

7.5 Vissa arbetsmarknadspolitiska insatser bör betraktas som heltidssysselsättning vid tillämpningen av aktivitetskravet

Förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om att deltagande i vissa arbetsmarknadspolitiska insatser ska vara att betrakta som sysselsättning på heltid vid tillämpningen av aktivitetskravet.

Förslag: Vid tillämpningen av aktivitetskravet ska deltagare i det arbetsmarknadspolitiska programmet förmedlingsinsatser anses vara sysselsatta på heltid.

Om förslaget blir en reform avstyrker Sveriges Stadsmissioner förslaget att aktivitetskravet ska omfatta heltid, allra helst för de mest utsatta människorna.

Vi anser att det är olämpligt att tillämpa detta krav generellt på en bred målgrupp. Aktivitetskraven bör i stället vara individuellt anpassade både gällande aktiviteter och omfattning för att möta varje individs behov och förutsättningar.

7.6 Kravets tidsmässiga omfattning och förläggning

Förslag: Krav på deltagande i kommunala insatser som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning ska anpassas till de övriga aktiviteter den enskilde har i form av arbete, studier eller andra statliga, kommunala eller regionala insatser. Tillsammans med dessa aktiviteter och den enskildes övriga skyldigheter ska kravet motsvara vad den enskilde har förmåga att delta i men inte överstiga 40 timmar per vecka. Om den enskilde ännu inte har fått försörjningsstöd i två sammanhängande månader får kravet vara lägre.

I hushåll med barn måste ett krav på deltagande i kommunala insatser som möter behovet av meningsfull heltidssysselsättning dessutom vara rimligt i förhållande till hur mycket barnomsorg kommunen erbjuder barnet

I det fall förslaget blir en reform avstyrker Sveriges Stadsmissioner förslaget om att aktivitetskravet ska gälla heltid. Vi anser att ett sådant krav inte tar hänsyn till individens enskilda förutsättningar. Kravet bör i stället anpassas efter varje individs situation och andra pågående insatser för att aktiviteterna skall bli genomförbara och hållbara.

7.7 Krav på planering

Förslag: När socialnämnden ställer krav på en enskild att delta i insatser enligt aktivitetskravet ska nämnden upprätta en individuell plan för insatserna.

I planen ska rimlig tid avsättas för arbetssökande.

I det fall förslaget blir en reform är ser Sveriges Stadsmissioner att det är rimligt att en individuell plan upprättas där i det fall där individen skulle ha möjlighet till arbete, tid avsätts för arbetssökande.

7.8 Uppehåll i aktiviteterna

Förslag: Socialnämnden ska se till att den som deltar i insatser enligt aktivitetskravet får uppehåll i aktiviteterna i fyra sammanhängande veckor per år. Upphållet ska förläggas till den period de kommunala skolorna har sommarlov.

I det fall detta blir en reform, tillstyrker Sveriges Stadsmissioner förslaget om uppehåll i aktiviteterna. Samtidigt bör det vara upp till individen att själv att välja när ledigheten ska förläggas, även för dem som inte har barn som påverkas av de kommunala skolloven.

7.9 Arbetsmiljö och försäkringsskydd

Förslag: Den som deltar i insatser enligt aktivitetskravet ska i det sammanhanget inte anses som arbetstagare. I den utsträckning den enskilde utför uppgifter som stämmer överens med eller till sin art liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete, ska han eller hon dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1–9 §§, 3 kap. 1–4 och 6–13 §§, 4 kap. 1–4 och 8–10 §§ samt 7–9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160) och av bestämmelserna om arbetsskadeförsäkring i socialförsäkringsbalken.

I det fall förslaget blir en reform, tillstyrker Sveriges Stadsmissioner förslaget att personer som deltar i insatser enligt aktivitetskravet i den utsträckning den enskilde utför uppgifter som är likställiga med förvärvsarbete, ska omfattas av arbetsmiljölagens och arbetsskadeförsäkringens skydd. Detta säkerställer att individens rättigheter och skydd upprätthålls, även i en situation där de inte är anställda.

7.10 Konsekvenser av att inte delta i aktiviteter enligt kravet

Förslag: Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i insatser enligt aktivitetskravet ska socialnämnden kunna vägra eller sätta ned fortsatt försörjningsstöd. Detsamma ska gälla om den enskilde utan godtagbart skäl uteblir från insatserna.

Vi ställer oss också frågan om vad som ses som ett godtagbart skäl för att inte delta. Vi ser att utredningen inte ger oss ett svar på detta.

7.11 Deltagare i insatser enligt aktivitetskravet ska inte vara diskvalificerade från ersättningar och insatser inom arbetsmarknadspolitiken

Förslag: En sökande som deltar i insatser enligt 4 kap. 4 a § socialtjänstlagen (2001:453) kan få arbetslöshetsersättning.

Bedömning: Den som deltar i insatser enligt aktivitetskravet kan inte enbart på den grunden skrivas ut ur ett arbetsmarknadspolitiskt program eller nekas ersättning enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

Sveriges Stadsmissioner tillstyrker förslaget att en sökande som deltar i insatserna ska kunna få arbetslöshetsersättning. Det är avgörande att deltagande i aktivitetskravet inte medför att den enskilde förlorar sitt stöd, utan att ersättning fortsatt kan beviljas för att säkerställa att insatserna inte, i stället för att främja individens utveckling, leder till ökad utsatthet.

7.12.1 Samverkan mellan socialnämnden och Arbetsförmedlingen

Bedömning: Förslaget medför behov av god samordning och gemensam planering mellan kommunen och andra aktörer, i synnerhet Arbetsförmedlingen. Tydlig författningsreglering rörande samverkan finns redan på plats och det pågår för närvarande också utvecklingsarbete på området. Utredningens förslag skapar dessutom i sig nya möjligheter till samordning av insatser och samverkan i praktiken. Med anledning av aktivitetskravet bör därför inte införas reglering med ytterligare krav på samverkan mellan socialnämnden och Arbetsförmedlingen.

Sveriges Stadsmissioner ser inte att utredningen har en korrekt bedömning gällande att det finns tillräcklig reglering och utvecklingsarbete för väl fungerande samverkan mellan socialtjänsten och Arbetsförmedlingen. Vi anser att det krävs insatser för att utveckla den samverkan och informationsöverföring som finns mellan aktörerna idag.

7.12.2 Informationsöverföring från Arbetsförmedlingen till socialnämnden

Förslag: Socialnämnden ska ha rätt att hos Arbetsförmedlingen ta del av följande uppgifter om enskilda – i de fall en person är anvisad till verksamhet på deltid i ett arbetsmarknadspolitiskt program, skälen för att beslutet avsett verksamhet på deltid, – vilka skyldigheter en person har enligt sin handlingsplan, – hur många timmar per vecka Arbetsförmedlingen bedömer att en person behöver för fullgörandet av sina skyldigheter enligt sin handlingsplan exklusive krav eget arbetssökande, och – vilka insatser och aktiviteter som finns planerade för en person och i förekommande fall start- och slutdatum för dessa.

Förslag: För tillhandahållande av information till en socialnämnd enligt 5 § 5 lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska Arbetsförmedlingen få behandla följande personuppgifter: – i de fall en person är anvisad till verksamhet på deltid i ett arbetsmarknadspolitiskt program, skälen för att beslutet avsett verksamhet på deltid, – vilka skyldigheter en person har enligt sin handlingsplan, – hur många timmar per vecka Arbetsförmedlingen bedömer att en person behöver för fullgörandet av sina skyldigheter enligt sin handlingsplan exklusive krav på eget arbetssökande, och – vilka insatser och aktiviteter som finns planerade för en person och i förekommande fall start- och slutdatum för dessa.

Bedömning: Det behövs ingen ytterligare författningsreglering för att informationen ska få lämnas ut till socialnämnden på ett medium för automatiserad behandling.

I det fall förslaget blir en reform, ser Sveriges Stadsmissioner utmaningar med informationsöverföringen och ser ett behov av ett digitalt system för att säkerställa en effektiv och säker överföring av information. Om informationsöverföringen brister finns en risk att individen blir utan försörjningsstöd.

Endast nödvändig information ska överföras. Det finns alltid en risk att för mycket information överförs, vilket kan innebära en kränkning av den personliga integriteten. När det gäller vilken information som skall överföras från Arbetsförmedlingen till socialnämnden, så ser Sveriges Stadsmissioner att förslag 8.2 är bättre lämpat.

7.12.3 Informationsöverföring från socialnämnden till Arbetsförmedlingen

Förslag: När socialnämnden ställer krav på att en enskild ska delta i insatser enligt aktivitetskravet ska nämnden, om den enskilde är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, lämna uppgift till Arbetsförmedlingen om att den enskilde deltar i insatser enligt aktivitetskravet.

Socialnämnden ska på begäran av Arbetsförmedlingen lämna uppgift till förmedlingen om vilka insatser enligt aktivitetskravet en person som är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen deltar i samt vilka framsteg socialnämnden bedömer att den enskilde har gjort.

Om reformen träder i kraft ser Sveriges Stadsmissioner ett behov av informationsöverföring från socialnämnd till Arbetsförmedling gällande att den enskilde deltar i insatser enligt aktivitetskravet.

Däremot är vi mycket tveksamma till nödvändigheten att socialnämnden ska rapportera om den enskildes framsteg till Arbetsförmedlingen eftersom det inte är specificerat till vad denna bedömning ska användas och det riskerar att öka utsattheten för människor som redan befinner sig i utsatthet.

För socialnämnden gäller det omvända skaderekvisitet vid utlämnandet av uppgifter, så kallad stark sekretess. Det finns också en risk att för mycket information överförs, vilket även kan leda till att den personliga integriteten kränks. Därför krävs en tydlig reglering av vilken typ av information som får delas mellan socialnämnden och Arbetsförmedlingen.

7.12.4 Utlämnande av uppgifter enligt de föreslagna skyldigheterna utgör ett proportionerligt intrång i den personliga integriteten.

Bedömning: Det intrång i den personliga integriteten som utlämnandet av uppgifter enligt de föreslagna skyldigheterna medför är motiverat och proportionerligt.

På grund av parallellt pågående lagstiftningsarbete gällande just informationsdelning myndigheter emellan krävs ytterligare utredning för att kunna

överblicka det intrång i den personliga integriteten som förslaget innebär. Vi ser en stor risk i att överföring av för mycket information kan leda till en kränkning av den personliga integriteten. Därför krävs en tydlig reglering för vilken typ av information som får delas mellan socialnämnden och Arbetsförmedlingen

7.12.5 Samverkan och informationsöverföring mellan socialnämnden och övriga aktörer

Bedömning: Vid sidan om Arbetsförmedlingen finns andra aktörer som tillhandahåller eller ställer krav på att individen deltar i insatser. Det behov av informationsöverföring, samordning och samverkan som därigenom kan uppstå mellan socialnämnden och dessa aktörer bör kunna hanteras genom direkta kontakter och manuell hantering.

Om reformen träder i kraft, ser Sveriges Stadsmissioner ett behov av en informationsöverföring mellan myndigheter, civilsamhälle och andra aktörer sker. Dock ser Sveriges Stadsmissioner utmaningar med direkta kontakter och manuell informationsöverföring. Ett digitalt informationsöverföringssystem behövs för att säkerställa att rätt information överförs i tid. Detta för att säkerställa att informationsöverföringen sker i tid annars riskerar individen att bli utan försörjningsstöd.

Endast information som anses nödvändig skall överföras. I ett informationsöverföringssammanhang finns det alltid en risk att för mycket information förs över och därmed kränks den personliga integriteten. En tydlig reglering för vilken typ av information som får delas krävs därför även här.

7.13.1 Ett sanktionsavgiftssystem införs

Förslag: Inspektionen för vård och omsorg ska ålägga en kommun att betala en sanktionsavgift om det föreligger systematiska brister i kommunens tillämpning av aktivitetskravet.

Innan beslut om sanktionsavgift fattas ska kommunen ges skälig tid att åtgärda bristerna.

Sanktionsavgifterna ska tillfalla staten.

Sveriges Stadsmissioner avstår från att ge ett yttrande om förslaget.

7.13.2 Avgiftens storlek

Förslag: Sanktionsavgiften ska fastställas till lägst hundra tusen kronor och högst tio miljoner kronor.

När avgiftens storlek fastställs ska det särskilt beaktas hur många personer som har berörts av bristerna samt hur allvarliga de i övrigt kan anses vara.

Om det finns särskilda skäl får sanktionsavgiften sättas ned helt eller delvis.

Sveriges Stadsmissioner avstår från att ge ett yttrande om förslaget.

7.13.3 Möjlighet att besluta om ny sanktionsavgift

Förslag: Om en kommun efter ett lagakraftvunnet beslut om sanktionsavgift för systematiska brister i tillämpningen av aktivitetskravet fortfarande underlåter att åtgärda bristerna får IVO besluta om en ny sanktionsavgift.

Sveriges Stadsmissioner avstår från att ge ett yttrande om förslaget.

7.13.4 Redovisnings- och rapporteringsskyldighet

Förslag: Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg redovisa hur kommunen arbetar med aktivitetskravet. Av redovisningen ska särskilt framgå

1. vilka insatser inom aktivitetskravet det finns tillgång till inom kommunen,
2. hur socialnämnden arbetar med kravställande enligt aktivitetskravet, och
3. hur socialnämnden arbetar med individuella planer för dem som deltar i insatser enligt aktivitetskravet.

Redovisningen ska ske en gång var annat år samt då kommunen på något väsentligt sätt förändrar sin tillämpning av aktivitetskravet.

Förslag: Socialnämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg rapportera

1. hur många personer, uppdelat på försörjningshinder, som har fått insatser enligt aktivitetskravet när det varit frivilligt för kommunen att kräva deltagande,
2. hur många personer, uppdelat på försörjningshinder, som har fått insatser enligt aktivitetskravet när det varit obligatoriskt för kommunen att kräva deltagande,
3. hur många personer, uppdelat på försörjningshinder, som har vägrats eller fått nedsatt försörjningsstöd på den grunden att de inte har deltagit i insatser enligt aktivitetskravet. Rapporteringen ska ske en gång per kvartal.

Om reformen träder i kraft, anser vi det rimligt att socialnämnden rapporterar till inspektionen för vård och omsorg.

7.14 Överklagande

Förslag: Inspektionen för vård och omsorgs beslut om sanktionsavgift för brister avseende aktivitetskravet får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Bedömning: Det behövs ingen ny författningsreglering för att en enskild ska kunna överklaga socialnämndens beslut att vägra eller sätta ned försörjningsstöd på grund av att han eller hon avböjer att delta i eller uteblir från aktiviteter enligt aktivitetskravet.

Sveriges stadsmissioner anser inte att det i utredningen är tillräckligt utrett huruvida de nuvarande överklagandemöjligheterna i socialtjänstlagen är tillräckliga för att tillgodose kravet på förutsägbarhet och rättssäkerhet. Socialnämnden åläggs enligt förslaget uppgift att genomgående utreda den enskildes aktivitetsförmåga och att efter denna bedömning säkerställa att den enskilde har aktivitet motsvarande heltid. Enligt förslaget ska enbart beslut om nedsättning eller vägran av försörjningsstöd kunna överklagas.

Sveriges Stadsmissioner ser en risk med att socialnämndens bedömning av den enskilde aktivitetsförmåga och hänvisning till aktivitet inte utöver detta kommer kunna överprövas. Personer som inte anser sig kunna uppfylla aktivitetskravet kommer således enligt den föreslagna ordningen behöva invänta ett avslagsbeslut innan överprövning av socialnämndens bedömning av aktivitetsförmågan kan ske. Under den tid överklagande processen pågår riskerar den enskilde helt stå utan medel vilket inte är en tillfredsställande ordning.

Om förslaget genomförs anser Sveriges Stadsmissionen därför att överklagandemöjligheterna måste ses över för att den enskilde inte ska drabbas i oskälig utsträckning. I sammanhanget ska också framhållas att nuvarande möjlighet att hänvisa den enskilde till praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 4 kap. 4 § SoL är fakultativ. Om förslaget genomförs kommer aktivitetskravet vara obligatoriskt vilket innebär att det kommer beröra ett stort antal personer. Avvägningar som berör den nuvarande hänvisningsmöjligheten kan därför inte per automatik göra sig gällande vid utvidgning av lagstiftningen och rättssäkerhetsgarantier behöver därför särskilt beaktas och utredas. Vi vill i detta sammanhang återigen lyfta fram att ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnätet.

7.15 Kommunernas rapportering till Socialstyrelsen och möjligheter till uppföljning och utvärdering

Förslag: Socialstyrelsen bör inför införandet av ett aktivitetskrav uppdras att se över de föreskrifter som reglerar socialnämndernas skyldighet att till myndigheten lämna uppgifter som möjliggör uppföljning och utvärdering av aktivitetskravet. Socialstyrelsen bör härvid samråda med IFAU och Arbetsförmedlingen.

I de fall reformen träder i kraft, är det rimligt att Socialstyrelsen följer upp och utvärderar den.

7.16 Särskilt om brukarundersökningar

Bedömning: Uppföljning av aktivitetskravet genom brukarundersökningar bör göras nära brukarna, på kommunal nivå. Utredningen utgår från att SKR i sitt arbete med att stödja kommunerna att årligen genomföra brukarundersökningar uppmärksammar införandet av aktivitetskravet och att brukarundersökningar kopplade till aktiviteterna enligt aktivitetskravet därigenom kommer till stånd.

I de fall reformen träder i kraft, är årliga brukarundersökningar görs av kommunerna.

7.17 Behov av kunskapsstöd till kommunerna

Förslag: Det bör inrättas en delegation med uppdrag att i implementeringsfasen främja införandet av aktivitetskravet, i första hand genom kunskaps- och metodstöd till kommunerna och genom främjande av samverkan mellan kommuner och andra relevanta aktörer. Delegationens uppdrag bör omfatta minst två och ett halvt år och ha en tydlig lokal och praktisk inriktning. Delegationen bör ha möjlighet att, efter ansökan, lämna statsbidrag till kommuner för system- och verksamhetsutveckling inför införandet av aktivitetskravet.

Bedömning: Socialstyrelsen kunskapsstödjande och kunskapsutvecklande uppdrag avseende socialtjänsten kommer att omfatta också aktivitetskravet.

Om reformen träder i kraft tillstyrker Sveriges Stadsmissioner förslaget om att inrätta en delegation för implementeringen av aktivitetskravet ska bli rättssäker och fungera väl för individer i utsatthet. Genom att erbjuda kommunerna kunskaps- och metodstöd samt främja samverkan med relevanta aktörer, säkerställs en rättvis och effektiv genomföring.

Alternativt Förslag

8.1 Målgrupp

Förslag: Socialnämnden ska vara skyldig att kräva att en vuxen person som får försörjningsstöd sedan minst två månader deltar i sådana insatser som anges i 8 §. Socialnämnden ska kunna ställa sådant krav även innan personen har fått försörjningsstöd i två månader.

Krav enligt första stycket ska inte få ställas på den som redan har sysselsättning på heltid i form av arbete, studier eller statliga, kommunala eller regionala insatser, deltar i aktiviteter hos Arbetsförmedlingen, har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–d §§ socialförsäkringsbalken, har sjukersättning i den del han eller hon har sjukersättning, eller är föräldraledig med ett barn som inte har fyllt ett år.

Med aktiviteter enligt andra punkten avses inte sådana samtal eller möten som syftar till att slå fast individens stödbehov och skyldigheter och myndighetens uppföljning av dessa eller eget jobbsökande

Sveriges Stadsmissioner avstyrker förslaget på alternativ målgrupp. De som inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande, bör inte heller ingå i målgruppen. De är de mest utsatta människorna i det svenska samhället idag och behöver det yttersta skyddsnätet som försörjningsstödet innebär. Genom att inkludera dem i aktivitetskravet äventyras deras rätt till detta stöd.

8.2 Informationsöverföring från Arbetsförmedlingen till socialnämnden

Förslag: Socialnämnden ska få rätt att hos Arbetsförmedlingen ta del av följande uppgifter om enskilda: – vilka skyldigheter en person har enligt sin handlingsplan, – huruvida individen deltar i aktivitet eller ej, och – vilka insatser och aktiviteter som finns planerade för en person och, i förekommande fall, start- och slutdatum för dessa.

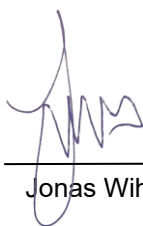
Förslag: För tillhandahållande av information till en socialnämnd enligt 5 § 5 lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska Arbetsförmedlingen få behandla följande personuppgifter: – vilka skyldigheter en individ har enligt sin handlingsplan, – huruvida individen deltar i aktivitet eller ej, – vilka insatser och aktiviteter som finns planerade för en person och i förekommande fall start- och slutdatum för dessa.

Om reformen genomförs, är förslaget om vilken informationsöverföring som ska ske rimlig. För att säkerställa att rätt information överförs i tid, krävs ett digitalt system för informationsöverföring. Detta för att undvika att informationsöverföringen inte fungerar eftersom individen då riskerar att bli utan försörjningsstöd. Endast nödvändig information ska överföras. I samband med informationsöverföring finns alltid en risk att för mycket information delas, vilket kan leda till att den personliga integriteten kränks.

Sveriges Stadsmissioner ser de många och delvis omfattande förändringar inom socialförsäkringssystemen som utreds och bereds, bland annat med utredningarna *En ny modell för kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för nyanlända och icke medborgare* (dir. 2023:149) och *Utredningen om drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet* (dir. 2023:70). En ny socialtjänstlag träder dessutom i kraft i sommar. Vi ser att det är mycket svårt att överblicka de sammantagna konsekvenserna av dessa förändringar, både på individ- och samhällsnivå. Sveriges Stadsmissioner kommer följa utvecklingen av utredningarnas sammantagna förslag, liksom praxis i människors vardag.

Vi tackar härmed för möjligheten att lämna vårt remissyttrande över Promemoria Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet Diarienummer S2024/02055 och hoppas att våra synpunkter beaktas i den fortsatta beredningsprocessen.

Sveriges Stadsmissioner

Jonas Wahlstrand, generalsekreterare